

2. Indicatoren duurzaamheidskader per beleidsveld – een verkenning

Deze notitie is een weergave van een verkenning naar indicatoren voor het monitoren van de voortgang op het duurzaamheidsbeleid in Gooise Meren. Hierbij ligt de focus op het gebruik van bestaande gegevensbronnen.

Duurzaamheidsbeleid

Het beleidskader Duurzaamheid beschrijft zes beleidsterreinen met bijbehorende doelen voor een duurzaam, leefbaar en toekomstgericht Gooise Meren. Dit doen we om de activiteiten op het gebied van duurzaamheid te kunnen prioriteren, te kijken naar de activiteiten die het hoogste klimaat- en milieurendement hebben en een overzicht te maken van opgaven waar we aan werken.

Gooise Meren is een prettige, groene gemeente om in te wonen, te werken of te recreëren. Dit willen we als gemeente graag zo houden. Daarom vinden wij het van belang dat onze gemeente duurzaam, leefbaar en toekomstgericht is voor onze inwoners en ondernemers. Om dat te bereiken zetten we de nodige stappen met ons duurzaamheidsbeleid. We willen duurzaam door ontwikkelen en zien dat als:
Een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder de behoeften van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar te brengen

De monitoring op dit overkoepelende doel vindt plaats binnen de zes pijlers die in het duurzaamheidskader zijn vastgesteld.

Biodiversiteit

Het programma biodiversiteit richt zich op het versterken en behouden van de natuurwaarden en de biodiversiteit binnen de gemeente, op basis van wettelijke en bovenwettelijke ambities en inspanningen.

De monitoring op de voortgang op deze doelen is op dit moment voornamelijk kwalitatief. Er is bij de vaststelling van het Programma Biodiversiteit een beperkt budget (€ 75.000 per jaar voor 2023 t/m 2026) toegekend, dat wordt ingezet voor activiteiten die bijdragen aan het vergroten van kennis binnen de organisatie over biodiversiteitsbeheer en onderhoud, het omvormen van intensief naar extensief maaibeeld en het toevoegen van opgaande beplanting.

Op dit moment wordt de groenindex als groenindicator gehanteerd. Deze indicator geeft een beeld van de hoeveelheid groene biomassa, niet zozeer de van de kwaliteit van het groen. Een betere indicator voor biodiversiteit is het bepalen van de soortenrijkdom. Dit geeft bijvoorbeeld inzicht in het aantal verschillende soorten planten, dieren en micro-organismen in een gebied. Het verzamelen van deze informatie op een consistente en betrouwbare manier is arbeidsintensief en daarmee ook kostbaar.

Kwantitatieve gegevens die reeds beschikbaar zijn en die een indicatie geven over de Biodiversiteit in Gooise Meren zijn:

- Het areaal intensief beheerd gazon tov het areaal extensief beheerd gazon
- RAVON monitoring poelen (reptielen, amfibieën, vissen onderzoek Nederland)
- Monitoring vogels / nestkasten door de Vogelwerkgroep (jaarverslagen in pdf)

Conclusie

Het meten van de biodiversiteit is bewerkelijk en lastig. Zo wordt er ook op landelijk niveau nog gezocht naar een goede biodiversiteitsindex of indicator voor gemeenten. Gooise Meren volgt deze ontwikkeling en sluit aan bij de uitkomsten van dit onderzoek. Tot die tijd maken we voornamelijk gebruik van kwalitatieve bronnen.

Energietransitie

De twee belangrijkste doelstellingen voor de energietransitie zijn:

- Klimaatneutraal in 2050: Dit is eigenlijk het hoofddoel van de energietransitie. Om klimaatverandering tegen te gaan en bij te dragen aan het Klimaatakkoord willen we als gemeente klimaatneutraal zijn in 2050. Dit betekent dat er netto geen broeikasgassen meer worden uitgestoten.
- Iedereen kan meedoen: Ook dit doel wordt duidelijk benadrukt in de beleidsnota Energietransitie. Het is van belang om dit doel na te streven tijdens het realiseren van een klimaatneutraal 2050 zodat er geen keuzes gemaakt worden die onrechtvaardig zijn of ongelijkheid vergroten.

Deze twee doelstellingen kunnen ook wel gezien worden als de 'harde' en de 'zachte' kant van de energietransitie. Het eerste doel is dan ook eerder kwantitatief terwijl het tweede doel eerder uit te drukken is in kwalitatieve indicatoren.

Voor het eerste doel, Klimaatneutraal in 2050, zijn de volgende indicatoren opgesteld. Per spoor (warmte, opwek, besparen) werken we op dit moment twee indicatoren uit. Hiervan geeft de eerste indicator inzicht in de directe invloed vanuit de gemeente terwijl de tweede indicator ook inzicht biedt in de invloed van landelijk beleid en trends:

- aantal woningen dat aardgasvrij is
- totale aardgasverbruik woningen

- % zonnepanelen op woningen
- Totaal bekende hernieuwbare energie

- Aantal woningen van 'slecht' naar 'goed' geïsoleerd binnen het project *operatie isolatie*
- Aantal isolatiesubsidies uitgekeerd

Naast deze indicatoren bieden de volgende indicatoren meer inzicht in de energietransitie algemeen:

- CO₂-uitstoot (we werken toe naar nul in 2050)
- Energieverbruik (dit laat een verschuiving in de energiemix naar duurzame energie zien)

Voor het tweede doel, Iedereen kan meedoen, zijn op dit moment nog geen gegevensbronnen beschikbaar. De komende periode werken we aan een indicator om inzicht te kunnen geven in dit doel.

Conclusie

De monitoring van het beleid op energietransitie is grotendeels gebaseerd op landelijk beschikbare bronnen, aangevuld met lokale gegevens. Voor de 'zachte' kant van de energietransitie zoeken we nog naar geschikte indicatoren.

Klimaatadaptatie

Klimaatadaptatie gaat over het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering. Hierbij onderscheiden we twee hoofdthema's: water en hittestress.

Riolering

Bij hevige regenval kan een gemengd rioolstelsel overbelast raken en vervuild water via overstorten in het oppervlaktewater terechtkomen. Dit is negatief voor de waterkwaliteit en zorgt ook eerder voor wateroverlast. Een gescheiden rioolstelsel betekent dat het huishoudelijk afvalwater en regenwater afzonderlijk van elkaar worden afgevoerd, in tegenstelling tot het gemengd rioolstelsel.

De verhouding van gemengde en gescheiden rioolssystemen kan een indicatie geven in hoeverre de gemeente op weg is naar een duurzamer rioolstelsel. Op dit moment wordt onderzocht of deze gegevens verwerkt kunnen worden in het te realiseren dashboard.

Groene daken

Groene daken hebben een positief effect op verschillende aspecten binnen het kader duurzaamheid. Allereerst kunnen groene daken hemelwater bufferen, waardoor de afvoerpiek uitgesmeerd wordt. Dit vermindert het risico op wateroverlast bij hevige neerslag.

Ten slotte zorgt een groen dak voor een lager risico op hittestress, zowel binnenshuis als in de omgeving. Het zorgt voor extra dakisolatie, en de planten en natte ondergrond zorgen ervoor dat het binnen minder opwarmt. Ook zorgt verdamping ervoor dat de omgeving afkoelt.

Daarnaast heeft de vegetatie een positief effect op de biodiversiteit en luchtkwaliteit en verlengt het ook de levensduur van het dak.

Op dit moment zijn er geen actuele gegevens beschikbaar over de hoeveelheid groene daken. Mogelijk dat dit in de toekomst wel het geval is. Op dat moment nemen we deze indicator op in het dashboard.

Conclusie

Op dit moment zijn de mogelijkheden voor het monitoren van de doelen op het gebied van Klimaatadaptatie beperkt. De ontwikkelingen worden nauwgezet gevolgd, zodat dit in de toekomst kan worden opgenomen in het dashboard.

Circulaire Samenleving

Om goed te kunnen monitoren op het beleid rondom de circulaire samenleving is het van belang dat er landelijk een generiek instrumentarium wordt ontwikkeld. Dit is er nog niet. De gemeente Gooise Meren volgt nauwgezet de ontwikkelingen en hoopt dat landelijke richtlijnen snel zullen volgen. In de tussentijd gaan we zelf al wel aan de slag, gezien het urgent belang van het lokaal kunnen monitoren van het circulaire beleid. De focus ligt daarbij op het registreren van een aantal procesindicatoren, zoals de bezoeken van de circulaire coaches aan de verschillende bedrijven in Gooise Meren en de inkoopprocessen van de eigen organisatie.

Voedseltransitie

Na het vaststellen van het beleid op de voedseltransitie, zal ook voor deze pijler gezocht worden naar geschikte indicatoren. Ook hierbij geldt dat er nog weinig gegevensbronnen beschikbaar zijn en dat de focus daardoor zal liggen op meer kwalitatieve procesindicatoren.

Mobiliteit

Om effectief mobiliteitsbeleid te ontwikkelen en te evalueren is het essentieel om de huidige mobiliteitspatronen en de milieu-impact van verschillende vervoerswijzen te meten. Het gebruik van indicatoren biedt een gestructureerde aanpak om de prestaties van elke modaliteit te monitoren. Hiervoor worden de principes 'Trias Mobilica' en 'STOMP' als kapstok gebruikt:

De Trias Mobilica is een strategie voor duurzame mobiliteit (CO2-reductie) met drie principes:

- Verminderen: niet reizen of korter reizen.
- Veranderen: modal shift naar duurzamere vervoerswijzen.
- Verduurzamen: bestaande mobiliteit schoner maken.

Het STOMP-principe is een ontwerpprincipie in de ruimtelijke ordening voor duurzame mobiliteit omdat het prioriteit geeft aan duurzame(re) modaliteiten. STOMP staat voor Stappen (lopen), Trappen (fietsen), Openbaar vervoer, Mobility as a Service (MaaS) en Privéauto.

Deze principes worden vertaald naar een aantal indicatoren. Dit vraagt om een vertaalslag vanuit verschillende gegevensbronnen naar de lokale situatie. De gegevens die via landelijke bronnen gemakkelijk te ontsluiten zijn, worden als eerste opgenomen in het dashboard.

Het gaat daarbij voornamelijk om de principes veranderen en verduurzamen, wat we inzichtelijk maken via:

- Aantal elektrische auto's
- Aantal laadpunten
- Aantal deelauto's

Dit wordt bij de voortgangsrapportage aangevuld met meer kwalitatieve gegevens waarin beschreven wordt hoe Gooise Meren werkt aan het verminderen van (vervuilende) mobiliteit.